UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

16 päivänä marraskuuta 2010 *

Asiassa C-261/09,

jossa on kyse EU 35 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberlandesgericht Stuttgart (Saksa) on esittänyt 29.6.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.7.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, joka koskee sellaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, jonka kohteena on

Gaetano Mantello,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts ja J.-C. Bonichot sekä tuomarit M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lõhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, C. Toader (esittelevä tuomari) ja M. Berger,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: Y. Bot,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.7.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Saksan hallitus, asiamiehinään S. Unzeitig ja J. Möller,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään T. Papadopoulou ja G. Karipsiadis,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään M. Muñoz Pérez,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja B. Beaupère-Manokha,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, jota avustaa avvocato dello Stato P. Gentili,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehenään M. de Ree,

– Puolan hallitus, asiamiehenään M. Dowgielewicz,

– Ruotsin hallitus, asiamiehinään A. Falk ja C. Meyer-Seitz,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Hathaway, jota avustaa barrister S. Lee,

– Euroopan komissio, asiamiehinään S. Grünheid ja R. Troosters,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.9.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EYVL L 190, s. 1; jäljempänä puitepäätös) 3 artiklan 2 alakohdan ja erityisesti ne bis in idem -periaatteen tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty pantaessa Saksassa täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, joka koskee rikosprosessia, jonka Italian viranomaiset ovat kohdistaneet Gaetano Mantelloon ja 76 muuhun henkilöön, joiden epäillään järjestäneen kokaiinikauppaa Vittorian (Italia) alueella.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Puitepäätöksen johdanto-osan 1, 5, 8, 10 ja 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”1) Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien ja erityisesti niiden 35 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi luovuttava muodollisesta rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevasta menettelystä tuomion täytäntöönpanoa pakoilevien, lopullisen tuomion saaneiden henkilöiden osalta ja olisi nopeutettava rikoksesta epäiltyjen henkilöiden luovuttamista koskevia menettelyjä.

– –

5) Unionille asetettu tavoite tulla vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaksi alueeksi johtaa EU:n jäsenvaltioiden välisen, rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen poistamiseen ja sen korvaamiseen oikeusviranomaisten

välisillä luovuttamisjärjestelyillä. Lisäksi uusien ja yksinkertaisempien järjestelyjen käyttöönotto rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi tuomioiden täytäntöönpanoa ja syytteeseen asettamista varten rikosasioissa tekee mahdolliseksi poistaa nykyiset monimutkaiset ja aikaa vievät luovuttamismenettelyt. Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella on aiheellista korvata jäsenvaltioiden tähänastiset perinteiset yhteistyösuhteet rikosoikeudellisten päätösten, sekä ennen tuomiota annettujen että lopullisten, vapaan liikkuvuuden järjestelmällä.

– –

8) Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevia päätöksiä on valvottava riittävästi, mikä merkitsee sitä, että sen jäsenvaltion oikeusviranomaisen, jossa etsitty henkilö on otettu kiinni, on tehtävä päätös henkilön luovuttamisesta.

– –

10) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat jäsenvaltioiden väliseen vankkaan luottamukseen. Järjestelyjen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa kyseisen sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty saman artiklan 2 kohdassa.

– –

12) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa tunnustettuja ja Euroopan unionin perusoikeuskirjasta, erityisesti sen VI luvusta, kuvastuvia periaatteita. Tässä puitepäätöksessä ei ole mitään sellaista, joka estäisi kieltäytymästä luovuttamasta henkilöä, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu, jos on objektiivisia perusteita katsoa, että eurooppalainen pidätysmääräys on annettu henkilön asettamiseksi syytteeseen tai rankaisemiseksi hänen sukupuolensa, rotunsa, uskontonsa, etnisen alkuperänsä, kansallisuutensa, kielensä, poliittisen mielipiteensä tai sukupuolisen suuntautumisensa perusteella tai että jokin kyseisistä syistä voi vahingoittaa hänen asemaansa.

– –”

4 Puitepäätöksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

5 Puitepäätöksen 2 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalainen pidätysmääräys voidaan antaa sellaisista teoista, joista määräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan voi seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään 12 kuukautta, tai jos rangaistustuomio tai turvaamistoimenpidettä koskeva päätös on annettu, sellaisista seuraamuksista, joiden kesto on vähintään neljä kuukautta.

2. Seuraavista rikoksista, sellaisina kuin ne määritellään pidätysmääräyksen antavan jäsenvaltion lainsäädännössä, jos niistä pidätysmääräyksen antavassa jäsenvaltiossa voi seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään kolme vuotta, luovutetaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella tämän puitepäätöksen edellytysten mukaisesti ja teon kaksoisrangaistavuutta tutkimatta:

– rikollisjärjestöön osallistuminen,

– –

– huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laiton kauppa,

– –”

6 Puitepäätöksen 3 artiklassa, jonka otsikkona on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen ehdottomat kieltäytymisperusteet”, säädetään seuraavaa:

”Täytäntöönpanojäsenvaltion oikeusviranomainen, jäljempänä ’täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen’, kieltäytyy panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön seuraavissa tapauksissa:

– –

2) jos täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen käytettävissä olevien tietojen mukaan jossain jäsenvaltiossa on annettu samasta teosta etsittyä henkilöä koskeva lopullinen tuomio, sillä edellytyksellä, että jos hänet on tuomittu rangaistukseen, hän on suorittanut sen tai suorittaa sitä parhaillaan tai rangaistusta ei voida enää panna täytäntöön tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan;

– –”

7 Puitepäätöksen 15 artiklassa, jonka otsikkona on ”Luovuttamispäätös”, säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee päätöksen henkilön luovuttamisesta tässä puitepäätöksessä määritetyissä määräajoissa ja siinä määritetyin edellytyksin.

2. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen katsoo, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion toimittamat tiedot eivät riitä, jotta se voisi tehdä päätöksen luovuttamisesta, se pyytää toimittamaan kiireellisesti erityisesti 3–5 ja 8 artiklan osalta tarvittavat lisätiedot ja voi asettaa tietojen saamiselle määräajan ottaen huomioon tarpeen noudattaa 17 artiklassa vahvistettua määräaikaa.

3. Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen voi milloin tahansa toimittaa kaikki käyttökelpoiset lisätiedot täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle.”

8 Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14.6.1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen, joka

allekirjoitettiin Schengenissä (Luxemburg) 19.6.1990 (EYVL 2000, L 239, s. 19) (jäljempänä yleissopimus), 54 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Henkilöä, jota koskevassa asiassa sopimuspuoli on antanut lainvoimaisen tuomion, ei voida syyttää samasta teosta toisen sopimuspuolen toimesta edellyttäen, että tämä henkilö on tuomion saatuaan suorittanut rangaistuksensa tai parhaillaan suorittaa sitä taikka että sitä ei voida tuomion antaneen sopimuspuolen lain mukaan enää suorittaa.”

9 Yleissopimuksen 57 artiklan 1 ja 2 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”1. Jos sopimuspuoli syyttää henkilöä rikoksesta ja jos tämän sopimuspuolen toimivaltaisilla viranomaisilla on syytä epäillä, että syyte koskee samaa tekoa, josta toinen sopimuspuoli on hänet jo kerran lainvoimaisesti tuominnut, näiden viranomaisten on tarpeelliseksi katsoessaan pyydettävä asianomaiset tiedot sen sopimuspuolen toimivaltaisilta viranomaisilta, jonka alueella tuomio on annettu.

2. Pyydetyt tiedot on annettava mahdollisimman pikaisesti, ja ne on otettava huomioon päätettäessä meneillään olevan käsittelyn jatkamisesta.”

10 Amsterdamin sopimuksen voimaantulopäivästä annetun ilmoituksen, joka julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 1.5.1999 (EYVL L 114, s. 56), mukaan Saksan liittotasavalta on antanut EU 35 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun julistuksen, jolla se on hyväksynyt unionin tuomioistuimen toimivallan antaa ennakkoratkaisuja EU 35 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

Kansallinen oikeus

Saksan oikeus

11 Puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohta on saatettu osaksi Saksan oikeutta kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa 23.12.1982 annetun lain (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG)) 83 §:n 1 kohdalla, sellaisena kuin se ilmenee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä 20.7.2006 annetusta laista (Europäischen Haftbefehlsgesetz (EuHbG); BGBl. 2006 I, s. 1721). Kyseisessä pykälässä, jonka otsikkona on ”Täydentävät hyväksymisedellytykset”, säädetään seuraavaa:

”Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ei ole sallittua, jos

1. toisessa jäsenvaltiossa on jo annettu pyynnön perusteena olevasta teosta syytettyä henkilöä koskeva lainvoimainen tuomio, sillä edellytyksellä, että jos hänet on tuomittu rangaistukseen, hän on suorittanut sen tai suorittaa sitä parhaillaan tai rangaistusta ei voida enää panna täytäntöön tuomion antaneen valtion lainsäädännön mukaan – –.

– –”

Italian oikeus

12 Huumausaineisiin ja psykotrooppisiin aineisiin sovellettavaa säännöstöä, huumausaineriippuvuuden ehkäisyä ja hoitoa sekä yhteiskuntaan sopeuttamista koskevien lakien konsolidoidusta tekstistä 9.10.1990 annetun tasavallan presidentin asetuksen nro 309 (jäljempänä DPR nro 309/90) 73 ja 74 §:ssä säädetään seuraavaa:

”73 § Huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden laiton valmistus, kauppa ja hallussapito

1. Henkilö, joka ilman 17 §:ssä määriteltyä lupaa viljelee, valmistaa, tuottaa, uuttaa, jalostaa, myy, tarjoaa tai antaa myyntiin, luovuttaa, jakaa, pitää kaupan, kuljettaa, hankkii muille, lähettää, välittää tai lähettää jonkun muun välityksellä tai toimittaa jollekin missä tahansa tarkoituksessa huumausaineita tai psykotrooppisia aineita, tuomitaan vähintään kuuden ja enintään 20 vuoden vankeusrangaistukseen ja 26 000–260 000 euron sakkorangaistukseen – –.

– –

6. Se, että rikokseen osallistuu yhdessä kolme henkilöä tai useampi henkilö, on rangaistuksen koventamisperuste.

74 § Huumausaineiden tai psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa harjoittava järjestö

1. Kun kolme henkilöä tai useampia henkilöitä liittyy yhteen tarkoituksenaan tehdä 73 §:ssä lueteltuja rikoksia, järjestöä edistänyt, sen muodostanut, sitä johtanut, sitä järjestänyt tai rahoittanut henkilö tuomitaan vähintään 20 vuoden vankeusrangaistukseen.

2. Järjestön toimintaan osallistunut henkilö tuomitaan vähintään 10 vuoden vankeusrangaistukseen.

3. Rangaistusta kovennetaan, jos järjestön jäsenmäärä on kymmenen – –.

– –"

13 Italian rikosprosessilain 649 §:n mukaan "henkilö, jonka osalta on annettu lainvoimainen vapauttava tai langettava tuomio tai määräys rikosasiassa, ei voi saada uutta syytettä samasta teosta, vaikka rikosnimike, rikoksen törkeysluokka tai olosuhteet olisivatkin erilaiset".

14 Italian hallituksen antamien tietojen mukaan Corte suprema di cassazionen (kassaatiotuomioistuin) oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin, että "rikosprosessilain 649 §:n mukaiseen poikkeukseen ei voida vedota, jos teko, jonka vuoksi lainvoimainen tuomio on annettu, koskee rikosten ideaalikonkurrenssia, siltä osin kuin teko, josta on jo annettu lainvoimainen tuomio, voidaan luokitella tosiseikkojen osalta eri tavalla erilaisen tai vaihtoehtoisen arvioinnin mukaan laajempaan rikostunnusmerkistöön".

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

15 Tribunale di Catania (Italia) antoi 7.11.2008 eurooppalaisen pidätysmääräyksen (jäljempänä pidätysmääräys) Mantellosta, jotta tämä otettaisiin kiinni ja luovutettaisiin Italian viranomaisille häntä koskevan rikosprosessin yhteydessä. Kyseinen pidätysmääräys perustuu saman tuomioistuimen 5.9.2008 antamaan kansalliseen pidätysmääräykseen, joka koski Mantelloa sekä 76:ta muuta syytettyä.

16 Pidätysmääräyksen mukaan Mantelloa syytetään kahdesta teosta.

17 Yhtäältä hän oli osallistunut tammikuusta 2004 marraskuuhun 2005 rikollisjärjestössä, johon kuului ainakin 10 muuta henkilöä, Vittoriassa, muilla Italian paikkakunnilla ja Saksassa järjestettyyn kokaiinin laittomaan kauppaan. Mantello ei ollut toiminut ainoastaan kuriirina ja välittäjänä vaan hän oli ollut myös vastuussa kokaiinin hankinnasta ja kaupasta. DPR:n nro 309/90 74 §:n 1 ja 3 momentin mukaan tällaisesta teosta tuomitaan Italian oikeudessa vähintään 20 vuoden vankeusrangaistukseen.

18 Toisaalta hän oli ottanut tämän ajanjakson aikana ja samoilla paikkakunnilla yksin tai yhdessä muiden kanssa lainvastaisesti vastaan kokaiinia, pitänyt sitä hallussaan ja välittänyt, myynyt tai luovuttanut sitä muille. Tällaisesta teosta henkilö tuomitaan Italian oikeuden mukaan 8–20 vuoden vankeusrangaistukseen, jota voidaan koventaa.

19 Mantelloa vastaan vedottiin tässä yhteydessä raskauttaviin olosuhteisiin, koska kyseinen järjestö oli luovuttanut kokaiinia alaikäiselle.

20 Kansallisessa pidätysmääräyksessä annettujen tietojen mukaan Italian eri rikostutkintaviranomaiset tutkivat tammikuusta 2004 alkaen laitonta kokaiinin kauppaa Vittorian alueella. Tutkimukset koostuivat muun muassa laajoista puhelinkuunteluista, joiden avulla saatiin selville, että kyseessä oli järjestäytynyt verkosto, johon kuului kaksi rikollisjärjestöä; tämän perusteella oli sovellettava DPR:n nro 309/90 74 §:ää. Lisäksi Mantellon puhelinkeskustelujen kuunteluissa 19.1. ja 13.9.2005 välisenä aikana vahvistui, että hän oli osallistunut kyseiseen verkostoon. Esitutkintaviranomaiset myös seurasivat Mantelloa hänen tietyillä matkoillaan, erityisesti Sisilian (Italia) ja Milanon (Italia) välillä 28.7.2005 ja 12.8.2005 sekä Sisilian, Esslingenin (Saksa) ja Catanian välillä 12.9.2005.

21 Mantello osti tämän viimeksi mainitun matkan aikana 150 grammaa kokaiinia Esslingenistä, ja kun hän palasi illalla 13.9.2005, rautatiepoliisi pidätti hänet hänen poistuessaan junasta Catanian asemalla, teki hänelle ruumiintarkastuksen ja huomasi hänen kuljettavan kahta pussia, jotka sisälsivät 9,5 ja 145,96 grammaa kokaiinia, mikä vastaa yhteismäärältään 599–719:ää myyntiannosta.

22 Tribunale di Catania tuomitsi 30.11.2005 antamallaan tuomiolla Mantellon 3 vuoden, 6 kuukauden ja 20 päivän pituiseen vankeusrangaistukseen sekä 13 000 euron sakkorangaistukseen. Syyttäjän esittämän syytekirjelmän mukaan Mantellolla oli ollut 13.9.2005 lainvastaisesti hallussaan 155,46 grammaa jälleenmyyntiin tarkoitettua kokaiinia. Tribunale di Catania katsoi, että tämä teko oli näytetty toteen. Mantellon pyynnöstä kyseinen tuomioistuin antoi ratkaisunsa yksinkertaistetussa menettelyssä, minkä perusteella hän sai rangaistustaan lievennetyksi. Kyseisen tuomioistuimen tuomio pysytettiin Corte d'appello di Catanian (Catanian muutoksenhakutuomioistuin) 18.4.2006 antamalla tuomiolla.

23 Tribunale di Catania lievensi sitten Mantellon rangaistusta, joten tämä suoritti tosiasiallisesti vain 10 kuukauden ja 20 päivän vankeusrangaistuksen, ja hänelle määrätyä sakkoa alennettiin.

24 Saatuaan 3.12.2008 tiedon pidätysmääräyksestä Schengenin tietojärjestelmästä (SIS) Generalstaatsanwaltschaft Stuttgart (Stuttgartin syyttäjäviranomainen) pidätytti Mantellon tämän kotona 29.12.2008 ja toimitti hänet kuultavaksi Amtsgericht Stuttgartiin. Mantello vastusti kuulemisen aikana luovuttamistaan pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle eikä luopunut oikeudestaan vedota erityissääntöön. Kyseisen syyttäjäviranomaisen vaatimuksesta Oberlandesgericht Stuttgart pyysi 22.1.2009 Italian viranomaisia tutkimaan, oliko Tribunale di Catanian 30.11.2005 antaman tuomion lainvoimaisuus esteenä pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle.

25 Koska Oberlandesgericht Stuttgart ei ollut saanut näiltä viranomaisilta mitään tietoa, se päätti 20.3.2009 lykätä pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa. Lisäksi tämä tuomioistuin otti huomioon vaikeudet, joita pääasian oikeudenkäynnissä on niin tosiseikkojen kuin oikeudellistenkin seikkojen osalta, ja määräsi siksi Mantellolle oikeusavustajan.

26 Tribunale di Catanian toimivaltainen tutkintatuomari vastasi pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen esittämään tiedonsaantipyyntöön lopulta 4.4.2009 ja selitti pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen ominaisuudessaan, ettei 30.11.2005 annettu tuomio ollut esteenä pidätysmääräyksessä tarkoitetuille syytetoimenpiteille ja ettei kyseessä siis ollut tapaus, joka kuuluu ne bis in idem -periaatteen soveltamisalaan. Generalstaatsanwaltschaft Stuttgart pyysi tällöin ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta panemaan pidätysmääräyksen täytäntöön.

27 Oberlandesgericht Stuttgart pohtii kuitenkin, voiko se kieltäytyä pidätysmääräyksen, joka on annettu järjestäytynyttä rikollisuutta koskevista rikoksista, täytäntöönpanosta, koska tämän tuomioistuimen mukaan on niin, että jo sen tutkinnan aikaan, joka johti Mantellon tuomitsemiseen jälleenmyyntiin tarkoitetun kokaiinin hallussapidosta, Italian tutkintaviranomaisilla oli riittäviä todisteita, joiden perusteella häneen olisi voitu kohdistaa esitutkinta ja hänet olisi voitu asettaa syytteeseen pidätysmääräyksessä tarkoitetuista syytekohdista, erityisesti huumausainekaupasta rikollisjärjestössä. Tutkinnallisista syistä eli voidakseen paljastaa tämän kaupan ja ottaa kiinni muut rikokseen osallistuneet henkilöt nämä tutkintaviranomaiset eivät kuitenkaan antaneet käytettävissään olleita tietoja ja todisteita tutkintatuomarille eivätkä vaatineet tuolloin syytteen nostamista näistä teoista.

28 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Saksan oikeudessa, sellaisena kuin Bundesgerichtshof on sitä tulkinnut, järjestäytyneestä rikoksesta voitaisiin lähtökohtaisesti nostaa syyte vielä jälkikäteen, jos yhtäältä aikaisemman syytteen ja rikostutkinnan kohteena ovat olleet ainoastaan tällaisen järjestön jäsenen erilliset teot ja jos toisaalta syytetyllä ei ole perusteltua luottamusta siihen, että kaikki järjestön puolesta tehdyt teot on otettu huomioon aikaisemmassa menettelyssä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei kuitenkaan näytä yhtyvän täysin tähän Bundesgerichtshofin kantaan. Se nimittäin ehdottaa lisäksi kolmatta edellytystä eli sitä, että silloin kun on annettu tuomio erillisestä teosta, tutkintaviranomaiset eivät ole tienneet, että oli muita erillisiä rikoksia ja järjestäytynyt rikos, mikä nimenomaan ei päde Italian tutkintaviranomaisten osalta.

29 Oberlandesgericht Stuttgart korostaa lisäksi, että yhtäältä pääasian oikeudenkäynnissä ei ole rajat ylittävää osatekijää siltä osin kuin mahdollisesta ”samasta teosta” on annettu tuomio pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa eikä jossakin toisessa jäsenvaltiossa. Kyseinen tuomioistuin toteaa toisaalta, ettei unionin tuomioistuin ole vielä antanut ratkaisua käsitteestä ”sama teko” eurooppalaisen pidätysmääräyksen yhteydessä. Mainittu tuomioistuin tiedustelee, voidaanko yleissopimuksen yhteydessä kehitettyä oikeuskäytäntöä soveltaa pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen.

30 Oberlandesgericht Stuttgart on näin ollen päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Arvioidaanko sitä, onko kyseessä – – puitepäätöksen – – 3 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu sama teko,

a) pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeuden perusteella,

b) täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion oikeuden perusteella vai

c) tulkitsemalla käsitettä ’sama teko’ itsenäisesti unionin oikeuden perusteella?

2) Onko huumausaineiden laiton maahantuonti edellä mainitun puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu sama teko kuin jäsenyys järjestössä, jonka tavoitteena on huumausaineiden laiton kauppa, jos tutkintaviranomaisilla oli maahantuonnista annetun tuomion antamishetkellä käytettävissään tietoja ja todisteita, joiden perusteella oli vahvoja syitä epäillä jäsenyyttä, mutta tutkintaviranomaiset eivät tutkinnallisista syistä esittäneet asiaa koskevia tietoja ja todisteita tuomioistuimelle ja nostaneet niiden perusteella syytettä?”

31 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnöstä, jonka perusteluna oli tämän tuomioistuimen pyrkimys olla pidentämättä menettelyä, joka koskee Italian viranomaisten pyytämää luovuttamista, asiaa käsittelemään nimetty jaosto tutki tarpeen käsitellä tämä asia unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 104 b artiklassa määrätyssä kiireellisessä menettelyssä. Tämän artiklan 1 kohdan neljännen alakohdan nojalla 20.7.2009 tekemällään päätöksellä kyseinen jaosto päätti julkisasiamiestä kuultuaan olla hyväksymättä kyseistä pyyntöä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään pääasiallisesti, voiko se pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa kieltäytyä pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohdan nojalla.

33 Ensimmäisestä kysymyksestä, jossa tiedustellaan, onko kyseiseen 3 artiklan 2 alakohtaan sisältyvä saman teon käsite itsenäinen unionin oikeuden käsite, nimittäin ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on niin, että jos tätä käsitettä on analysoitava ainoastaan pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeuden tai pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion oikeuden perusteella, kyseisen tuomioistuimen olisi luovutettava Mantello. Asia olisi näin, koska yhtäältä Saksan oikeudessa, sellaisena kuin Bundesgerichtshof on sitä tulkinnut, järjestäytyneestä rikoksesta voitaisiin lähtökohtaisesti nostaa syyte vielä jälkikäteen, jos aikaisemman syytteen ja rikostutkinnan kohteena ovat olleet ainoastaan tällaisen järjestön jäsenen erilliset teot ja jos syytetyllä ei ole perusteltua luottamusta siihen, että kaikki järjestön puolesta tehdyt teot on otettu huomioon aikaisemmassa menettelyssä. Toisaalta on niin, että kun otetaan huomioon tämän tuomion 14 kohdassa mainittu Corte suprema di cassazionen oikeuskäytäntö ja tämän tuomion 26 kohtaan sisältyvät tiedot, jotka Tribunale di Catanian tutkintatuomari toimitti ennakkoratkaisua

pyytäneelle tuomioistuimelle 4.4.2009, Tribunale di Catanian 30.11.2005 antama tuomio ei ole Italian oikeuden mukaan esteenä syytteille pidätysmääräyksessä esitetyn kaltaisista rikoksista.

34 Jos sitä vastoin puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohtaan sisältyvää saman teon käsitettä on pidettävä itsenäisenä unionin oikeuden käsitteenä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään sitä, että edellytetäänkö mainitussa puitepäätöksen säännöksessä, toisin kuin katsotaan Saksan oikeudessa ja Italian oikeudessa, sellaisina kuin näiden jäsenvaltioiden ylimmät tuomioistuimet ovat niitä tulkinneet, että jotta henkilö olisi mahdollista asettaa syytteeseen laajemmasta rikoksesta kuin siitä, josta jo on annettu lainvoimainen tuomio erillisen teon osalta, tutkintaviranomaiset eivät tienneet tähän lainvoimaiseen tuomioon johtaneen ensimmäisen syytteeseenpanon yhteydessä, että oli muita erillisiä rikoksia ja järjestäytynyt rikos, mikä nimenomaan ei päde Italian tutkintaviranomaisten osalta.

35 Aluksi on palautettava mieleen, että kuten erityisesti puitepäätöksen 1 artiklan 1 ja 2 kohdasta sekä sen johdanto-osan viidennestä ja seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee, puitepäätöksen tavoitteena on korvata monenvälinen luovuttamisjärjestelmä jäsenvaltioiden välillä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen perustuvilla oikeusviranomaisten välisillä rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamisjärjestelyillä tuomioiden täytäntöönpanoa tai syytteeseen asettamista varten (asia C-123/08, Wolzenburg, tuomio 6.10.2009, Kok., s. I-9621, 56 kohta).

36 Vastavuoroisen tunnustamisen periaate, joka on puitepäätöksen rakenteen taustalla, tarkoittaa puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan, että jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti velvollisia panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön (asia C-388/08 PPU, Leymann ja Pustovarov, tuomio 1.12.2008, Kok., s. I-8983, 51 kohta).

37 Jäsenvaltiot nimittäin voivat kieltäytyä panemasta tällaista pidätysmääräystä täytäntöön vain puitepäätöksen 3 artiklassa säädetyissä ehdottomien kieltäytymisperusteiden tapauksissa ja puitepäätöksen 4 artiklassa luetelluissa tapauksissa (ks. vastaavasti em. asia Leymann ja Pustovarov, tuomion 51 kohta).

38 Tästä on todettava, että puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohtaan sisältyvää saman teon käsitettä ei voida jättää kunkin jäsenvaltion oikeusviranomaisten tulkittavaksi niiden kansallisen oikeuden mukaan. Unionin oikeuden yhdenmukaista soveltamista koskevasta vaatimuksesta nimittäin seuraa, että siltä osin kuin mainitussa säännöksessä ei viitata jäsenvaltioiden oikeuteen kyseisen käsitteen osalta, tätä käsitettä on tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhdenmukaisesti (ks. analogisesti asia C-66/08, Kozłowski, tuomio 17.7.2008, Kok., s. I-6041, 41 ja 42 kohta). Se on siis unionin oikeuden itsenäinen käsite, joka voi sellaisenaan olla kunkin tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu sitä koskeva riita-asia, esittämän ennakkoratkaisupyynnön kohteena EUT-sopimuksen siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa N:o 36 olevassa VII osastossa määriteltyjen edellytysten mukaisesti.

39 On huomattava, että saman teon käsite sisältyy myös yleissopimuksen 54 artiklaan. Tässä yhteydessä kyseistä käsitettä on tulkittu siten, että sillä viitataan ainoastaan tapahtuneisiin tekoihin ja joukkoon konkreettisia ja toisiinsa erottamattomasti liittyviä seikkoja, riippumatta kyseisten tekojen oikeudellisesta luonnehdinnasta tai suojatusta oikeushyvästä (ks. asia C-436/04, Van Esbroeck, tuomio 9.3.2006, Kok., s. I-2333, 27, 32 ja 36 kohta ja asia C-150/05, Van Straaten, tuomio 28.9.2006, Kok., s. I-9327, 41, 47 ja 48 kohta).

40 Kun otetaan huomioon yleissopimuksen 54 artiklan ja puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohdan yhteinen tavoite, jona on välttää, että henkilöä syytetään tai hänet tuomitaan rikosasiassa uudelleen samasta teosta, on katsottava, että tulkinta, joka kyseisestä käsitteestä on annettu yleissopimuksen yhteydessä, pätee myös puitepäätöksen yhteydessä.

41 Jos pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen saa tietoonsa, että jossain jäsenvaltiossa on annettu lainvoimainen tuomio ”samasta teosta” kuin se, joka mainitaan kyseisen viranomaisen käsiteltäväksi saatetussa eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä, tämän viranomaisen on puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohdan mukaisesti kieltäydyttävä panemasta kyseistä pidätysmääräystä täytäntöön, sillä edellytyksellä, että jos kyseessä oleva henkilö on tuomittu rangaistukseen, hän on suorittanut sen tai suorittaa sitä parhaillaan tai rangaistusta ei voida enää panna täytäntöön tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan.

42 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyynnössään olevansa lähtökohtaisesti taipuvainen katsomaan, että teko, johon 30.11.2005 annettu lainvoimainen tuomio perustuu, eli se, että Mantellolla oli Vittoriassa 13.9.2005 hallussaan 155,46 grammaa kokaiinia, on saman teon käsitteen kannalta eri teko kuin teot, jotka pidätysmääräyksessä mainitaan, eli yhtäältä teko, joka tapahtui tammikuusta 2004 marraskuuhun 2005 ja jossa oli kyse Mantellon osallistumisesta rikollisjärjestöön kuriirina, välittäjänä ja hankkijana, ja toisaalta teko, joka koski huumausaineen laitonta hallussapitoa tänä samana ajanjaksona useilla Italian ja Saksan paikkakunnilla.

43 On siis katsottava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymykset koskevat itse asiassa pikemminkin lainvoimaisen tuomion käsitettä kuin saman teon käsitettä. Kyseinen tuomioistuin nimittäin pohtii, että siltä osin kuin Italian tutkintaviranomaisilla oli silloin, kun 30.11.2005 annettu tuomio julistettiin, käytettävissään

tammikuusta 2004 marraskuuhun 2005 tapahtuneista teoista todisteita, joilla ehkä olisi voitu näyttää toteen rikokset, joissa oli kyse Mantellon osallistumisesta rikollisjärjestöön ja huumausaineen laittomasta hallussapidosta, voitaisiinko kyseistä tuomiota pitää paitsi lainvoimaisena tuomiona, jolla määrätään rangaistus 13.9.2005 tapahtuneesta erillisestä teosta, joka täyttää jälleenmyyntiin tarkoitetun huumausaineen laittoman hallussapidon tunnusmerkistön, myös tuomiona, joka on esteenä myöhemmille syytteille pidätysmääräyksessä kuvatun kaltaisista teoista.

44 Toisin sanoen kyseinen tuomioistuin pohtii, että koska tutkintaviranomaisilla oli käytettävissään todisteita pidätysmääräyksessä kuvattujen rikosten tunnusmerkistön täyttävistä teoista, mutta ne eivät saattaneet näitä todisteita Tribunale di Catanian arvioitaviksi, kun tämä lausui 13.9.2005 tapahtuneesta erillisestä teosta, voidaanko tämän seikan perusteella katsoa, että kyse on ratkaisusta, joka on rinnastettavissa lainvoimaiseen tuomioon pidätysmääräyksessä esitetyistä teoista.

45 Tästä on todettava, että etsityn henkilön osalta katsotaan annetun puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu lainvoimainen tuomio samasta teosta, kun rikosoikeudellisen menettelyn päätyttyä syyteoikeus on lopullisesti menetetty (ks. analogisesti yhdistetyt asiat C-187/01 ja C-385/01, Gözütok ja Brügge, tuomio 11.2.2003, Kok., s. I-1345, 30 kohta ja asia C-491/07, Turanský, tuomio 22.12.2008, Kok., s. I-11039, 32 kohta) tai kun jäsenvaltion lainkäyttöviranomaiset ovat antaneet ratkaisun, jolla syytetty vapautetaan lainvoimaisesti syytteestä niiden tekojen osalta, joista häntä syytetään (ks. analogisesti em. asia Van Straaten, tuomion 61 kohta ja em. asia Turanský, tuomion 33 kohta).

46 Puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu tuomion lainvoimaisuus määritetään jäsenvaltion, jossa tuomio on annettu, oikeuden mukaan.

47 On siis niin, että ratkaisua, joka ei esitutkinta- ja syytemenettelyn henkilöä vastaan aloittaneen jäsenvaltion oikeuden mukaan johda kansallisesti syyteoikeuden lopulliseen menettämiseen tietyn teon osalta, ei lähtökohtaisesti voida pitää menettelyllisenä esteenä sille, että jossakin unionin jäsenvaltiossa mahdollisesti aloitetaan kyseistä henkilöä vastaan samasta teosta esitutkinta- ja syytemenettely tai jatketaan tällaista menettelyä (ks. analogisesti em. asia Turanský, tuomion 36 kohta).

48 Tästä on todettava, että yleissopimuksen 57 artiklassa määrätyn yhteistyön tavoin puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan perusteella oikeusviranomainen, joka vastaa pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, voi pyytää jäsenvaltion, jonka alueella on annettu tietty ratkaisu, oikeusviranomaiselta oikeudellisia tietoja tämän ratkaisun täsmällisestä luonteesta selvittääkseen, onko ratkaisu kyseisen valtion kansallisen oikeuden mukaan luonteeltaan sellainen, että sen voidaan katsoa johtaneen kansallisesti syyteoikeuden lopulliseen menettämiseen (ks. analogisesti em. asia Turanský, tuomion 37 kohta).

49 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on siinä vireillä olevassa pääasiassa juuri turvautunut puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdassa määrättyyn yhteistyöhön. Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen ilmoitti sille antamassaan vastauksessa nimenomaisesti, että Italian oikeuden mukaan syytetylle oli annettu lainvoimainen tuomio erillisestä teosta, jossa oli kyse huumausaineen laittomasta hallussapidosta, mutta että pidätysmääräyksessä mainitut syytetoimenpiteet perustuivat eri tekoihin, joissa oli kyse järjestäytynyttä rikollisuutta koskevasta rikoksesta sekä muista jälleenmyyntiin tarkoitetun huumausaineen laitonta hallussapitoa koskevista rikoksista ja joita 30.11.2005 annettu tuomio ei koskenut. On siis niin, että vaikka tutkintaviranomaisilla oli käytettävissään tiettyjä tosiseikkoja koskevia tietoja kyseisistä rikoksista, pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen toimittamasta vastauksesta ilmenee, ettei Tribunale di Catanian ensimmäisen tuomion voida katsoa johtaneen kansallisesti syyteoikeuden lopulliseen menettämiseen kyseisten pidätysmääräyksessä tarkoitettujen tekojen osalta.

50 On siis katsottava, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa, joissa pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen on puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun, pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen esittämään tiedonsaantipyyntöön antamassaan vastauksessa todennut ja selittänyt nimenomaisesti, että sen aikaisempi tuomio ei kattanut pidätysmääräyksessä tarkoitettuja tekoja eikä siis ollut esteenä pidätysmääräyksessä esitetyille syytetoimenpiteille, pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tehtävä kaikki päätelmät arvioista, jotka pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen oli vastauksessaan tehnyt.

51 Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on vastattava kaiken edellä esitetyn perusteella, että puitepäätöksen 3 artiklan 2 alakohtaan sisältyvä saman teon käsite on eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen ja täytäntöönpanon kannalta unionin oikeuden itsenäinen käsite. Pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa, joissa pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen on puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun, pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen esittämään tiedonsaantipyyntöön antamassaan vastauksessa kansallisen oikeutensa mukaisesti ja saman teon käsitteestä, sellaisena kuin se sisältyy mainittuun 3 artiklan 2 alakohtaan, seuraavia vaatimuksia noudattaen todennut nimenomaisesti, että sen oikeusjärjestyksen mukaisesti annettu aikaisempi tuomio ei ollut pidätysmääräyksessä tarkoitetuista teoista annettu lainvoimainen tuomio eikä siis ollut esteenä tässä pidätysmääräyksessä mainituille syytetoimenpiteille, pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella ei ole mitään syytä soveltaa kyseisen tuomion perusteella ehdotonta kieltäytymisperustetta, josta säädetään mainitussa 3 artiklan 2 alakohdassa.

Oikeudenkäyntikulut

52 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS 3 artiklan 2 alakohtaan sisältyvä saman teon käsite on eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen ja täytäntöönpanon kannalta unionin oikeuden itsenäinen käsite.

Pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa, joissa pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen on puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun, pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen esittämään tiedonsaantipyyntöön antamassaan vastauksessa kansallisen oikeutensa mukaisesti ja saman teon käsitteestä, sellaisena kuin se sisältyy mainittuun 3 artiklan 2 alakohtaan, seuraavia vaatimuksia noudattaen todennut nimenomaisesti, että sen oikeusjärjestyksen mukaisesti annettu aikaisempi tuomio ei ollut pidätysmääräyksessä tarkoitetuista teoista annettu lainvoimainen tuomio eikä siis ollut esteenä tässä pidätysmääräyksessä mainituille syytetoimenpiteille, pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella ei ole mitään syytä soveltaa kyseisen tuomion perusteella ehdotonta kieltäytymisperustetta, josta säädetään mainitussa 3 artiklan 2 alakohdassa.

Allekirjoitukset